

MUDWELL

Slib – van Afbraakprodukt tot Grondstof en van
Voedingsstof tot Brandstof

Piet Hoekstra

Geowetenschappen Waddenacademie

Oerol College 19 juni 2019 - Aanvang 13.30 u.

waddenacademie

MUDWELL - Teresa van Dongen

Modder: een fysieke ervaring

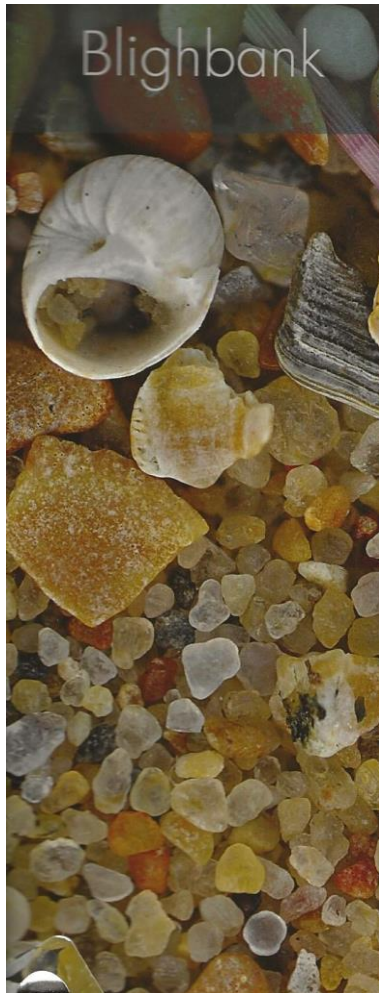

Wat is modder ?

- **Indeling sediment op basis van korrelgrootte**
- Maat: micron - $\mu\text{m} = 10^{-6} \text{ m}$ (1 micron = 0.001 mm)
- $< 2 \mu\text{m}$ = lutum (klei)
- $2\text{-}63 \mu\text{m}$ = silt
- **Sediment kleiner dan $63 \mu\text{m}$ wordt slib genoemd**
- $63\text{-}105 \mu\text{m}$ = Uiterst fijn zand
- .....
- $2 - 5.6 \text{ mm}$ = Fijn grind

Voorbeelden van zandkorrels NL kust

Zand versus slib

Eigenschappen	Zand	Slib
Korrelgrootte	> 63 μm	< 63 μm
Korrelvorm	Hoekig, onregelmatig, afgerond	Plaatje, vlokken
Dichtheid sediment - Poriëngehalte ($1 - N$)	2650 kg/m^3 $N = 0.4$	Idem $N = 0.8$
Valsnelheid in water	cm/sec	mm/minuten
Samenstelling	Mineralen; kwartzzanden, vulkaanzanden, koraalzanden	Kleimineralen en organisch material
Chemie/fysica	-	Electrische opp. lading

Bezinken kleideeltjes en afzetting

- **Bezinksnelheid individuele deeltjes zeer klein:**
  - Kleideeltje (1 μm): 1.0×10^{-5} cm/s (=30 cm in 3 dagen !)
  - Silt (ca. 20 μm): 0.04 cm/s (30 cm in 10 minuten)
- **Conclusie: individuele kleideeltjes kunnen in zee amper bezinken en bodem bereiken**

Herkomst van slib - bronnen

- Verwerking van gesteente, transport en aanvoer door rivieren
- Erosie van afzettingen in kustgebieden; b.v. afslag klifkusten
- Erosie van grote landschapsvormen (banken) onder water
- Afbraakproducten van organismen
- Sediment met zowel (an)organische componenten
- *OP REIS MET SLIB: een expeditie over de grenzen van land en zee*

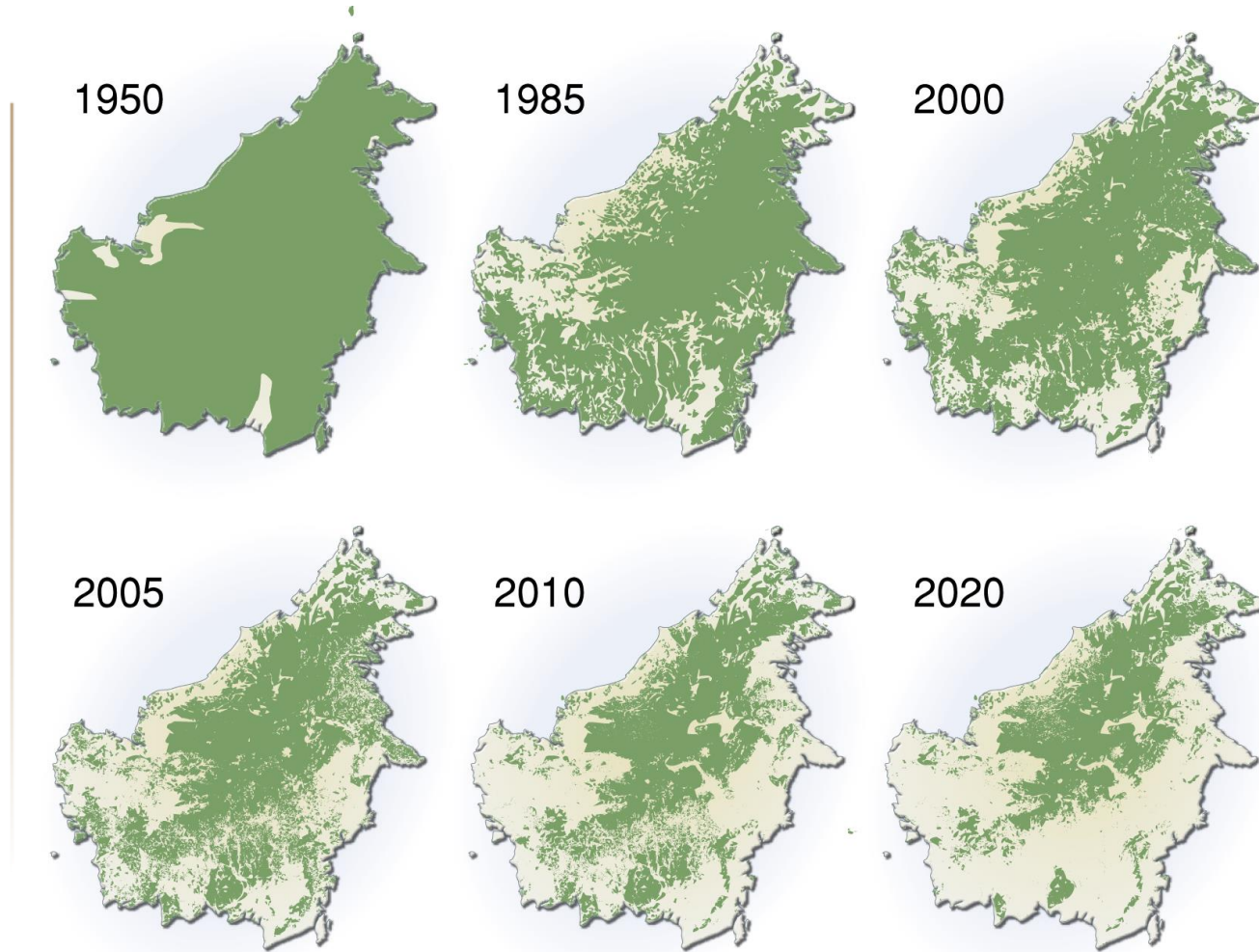

(Tropische) verwerking en de produktie van fijn sediment (slib)

Verwerking : uiteenvallen van vast gesteente door fysische, chemische en biologische processen

Ontbossing, erosie en de aanvoer van slib: Oost Borneo

Rivierpluim met slib van de Mahakam Rivier, Indonesia

Slibpluimen en transport in de Noordzee

Slibbronnen voor Noordzee en Waddenzee

- **Aanvoer Straat van Dover – Nauw van Calais**
- **Kliferosie Engelse Oostkust**
- **Zand- en kleibanken voor Belgisch-Zeeuwse kust**
- **Beperkte invoer rivieren**

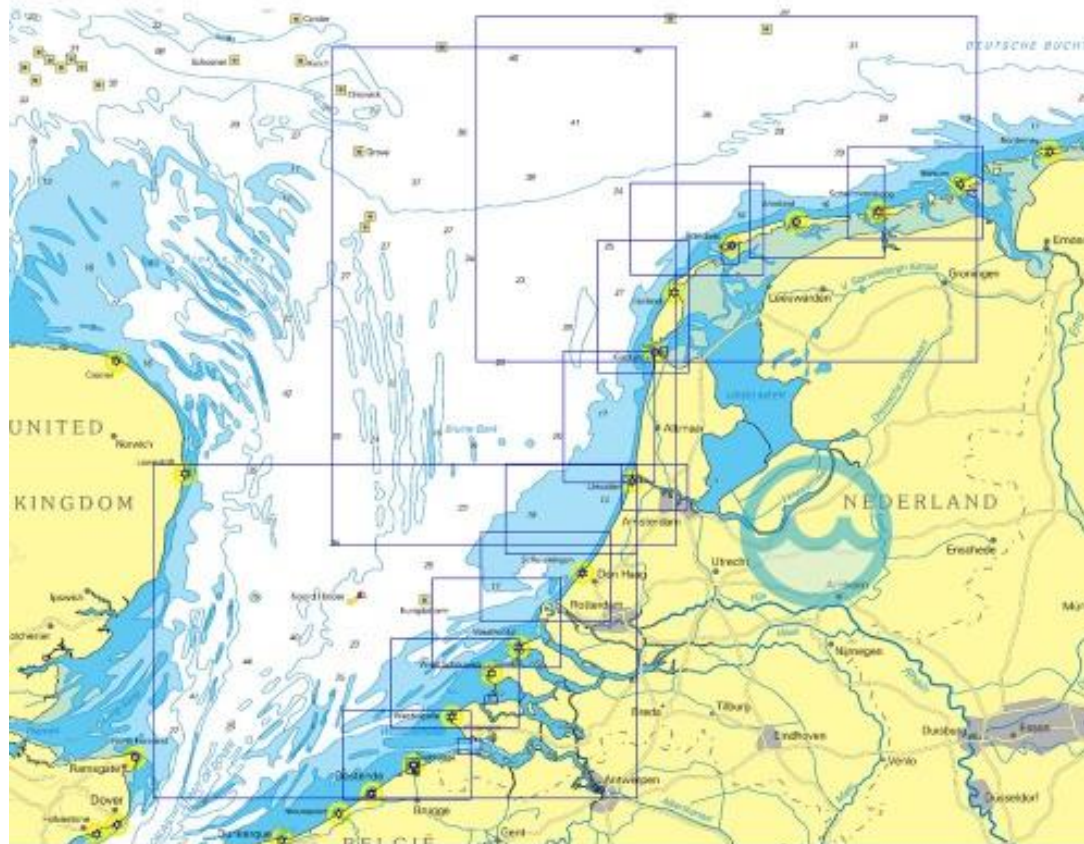
Kliferosie Engelse oostkust – belangrijke bron van slib Noordzee

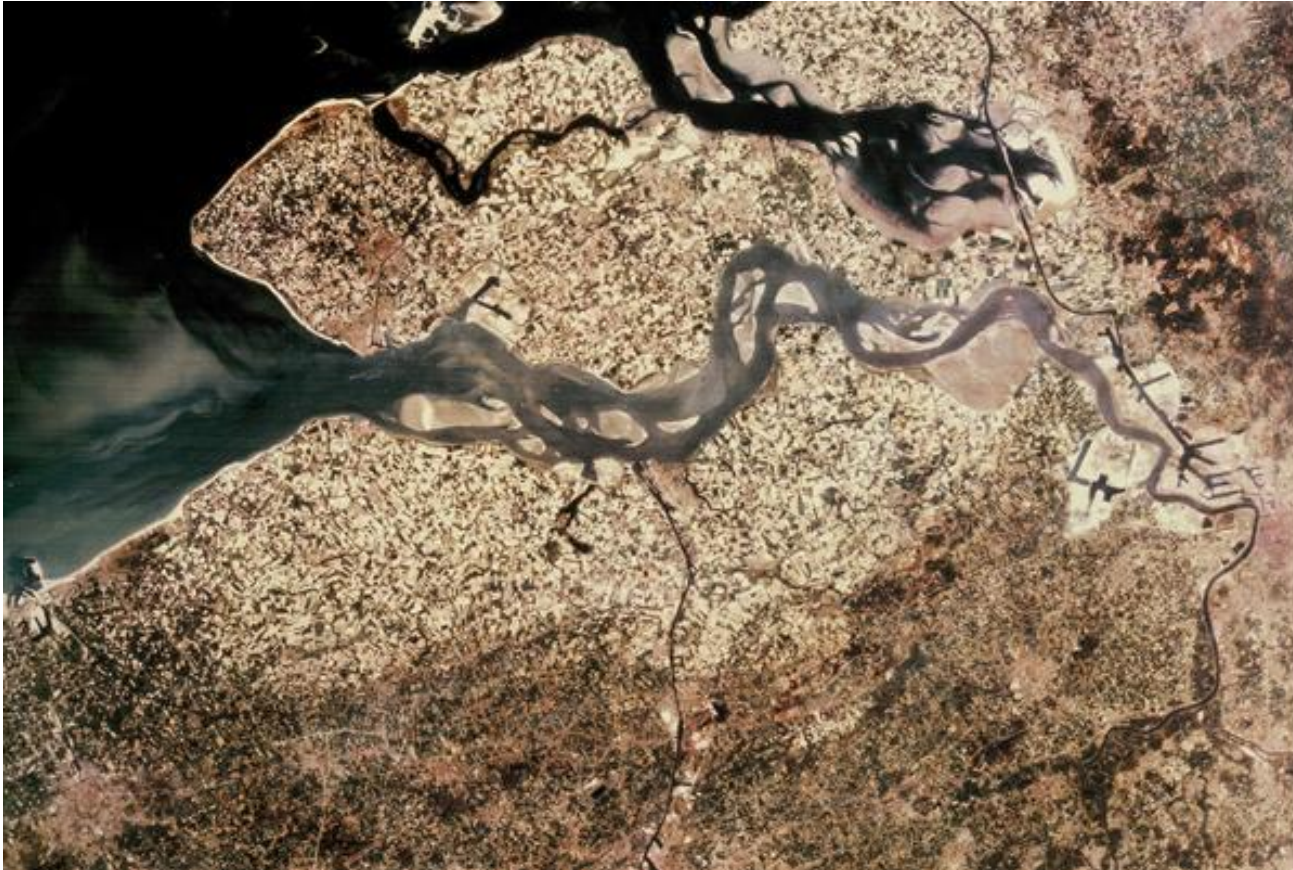
Zeebodem van de Noordzee

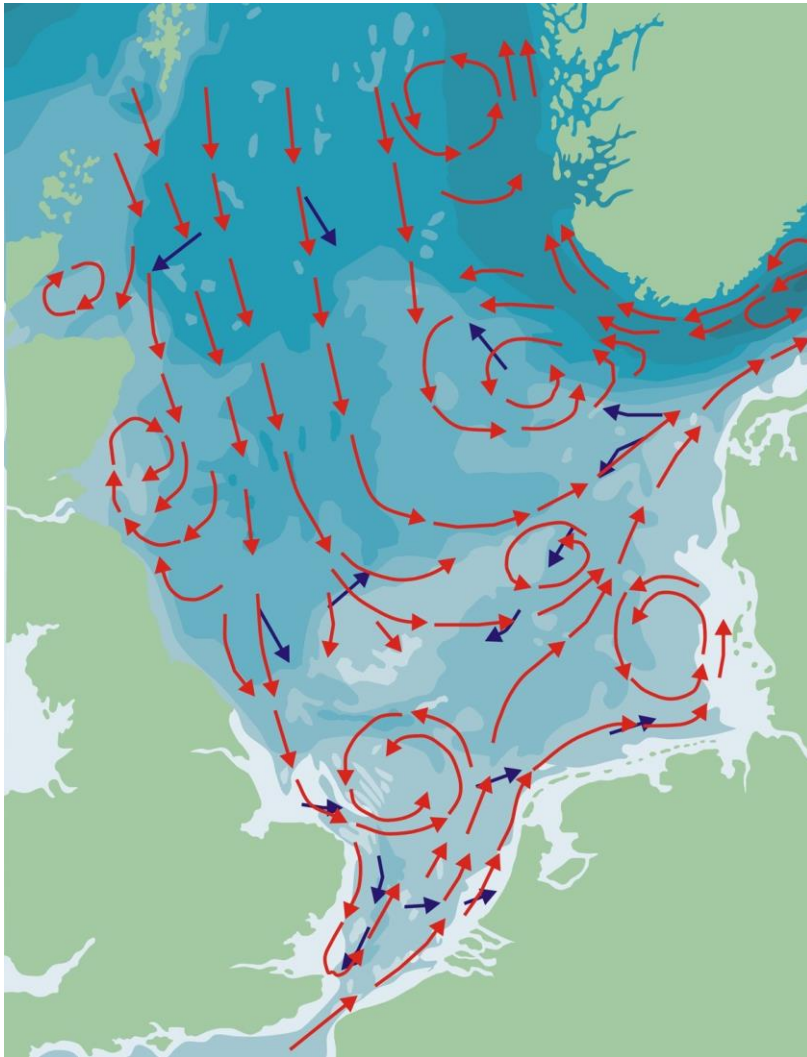
NV. Atlas NL1 Borkum - Oostende
30 overzichtskaarten

Nederlandse rivieren: beperkte aanvoer van slib

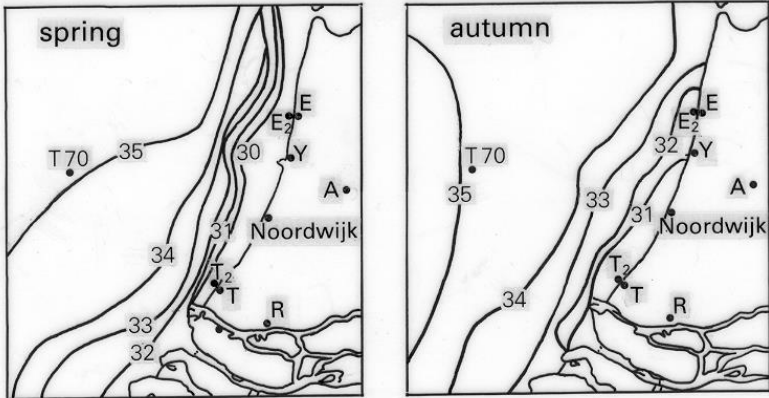

Zeestroming en transport in de Noordzee

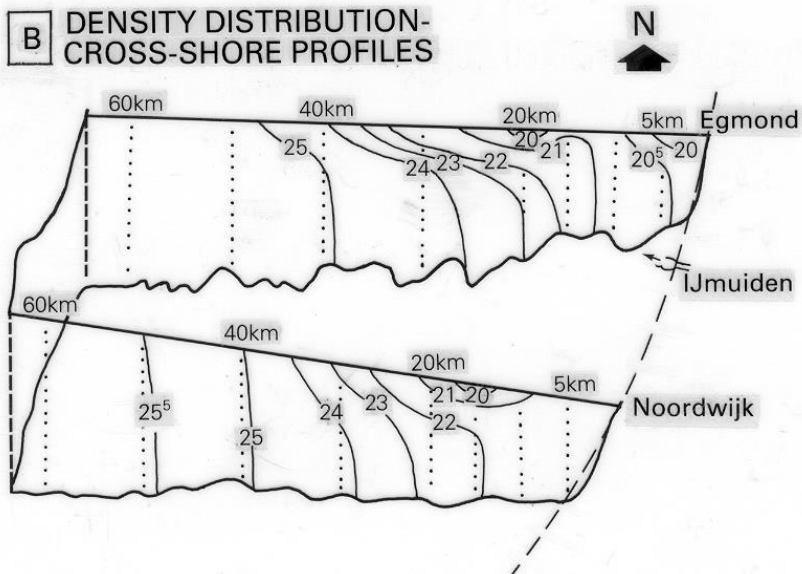
- **Invloed van Getij (eb- en vloedstroom)**
- **Effecten van de Wind**
- **Opwoeling door Golven**
- **Instroom zoet water van de Rijn**

Bron: Ecomare

A SALINITY DISTRIBUTION-SURFACE WATERS

B DENSITY DISTRIBUTION-CROSS-SHORE PROFILES

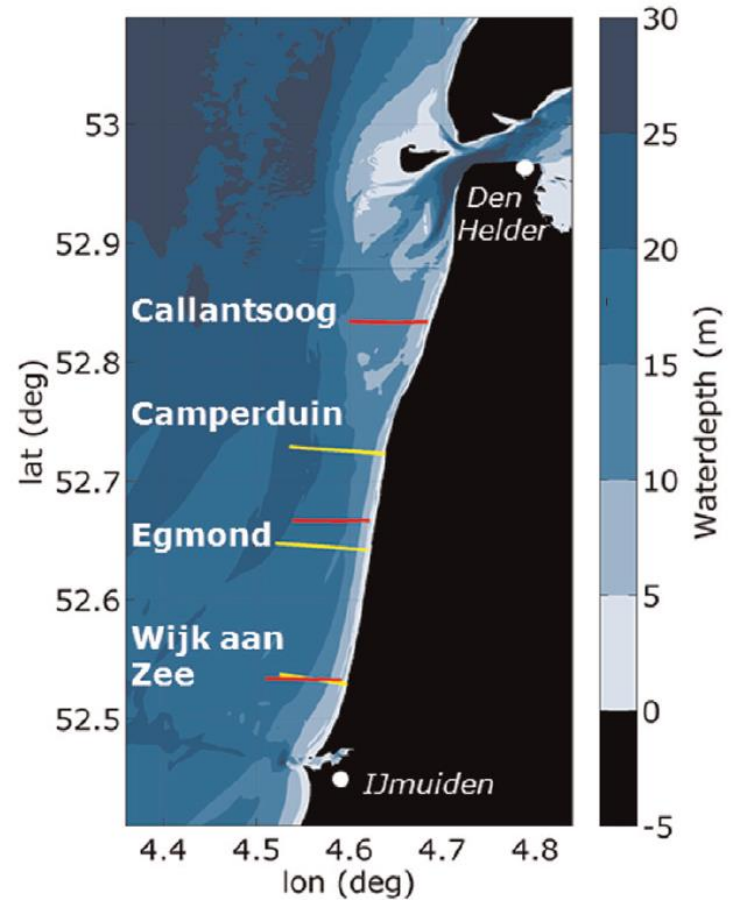
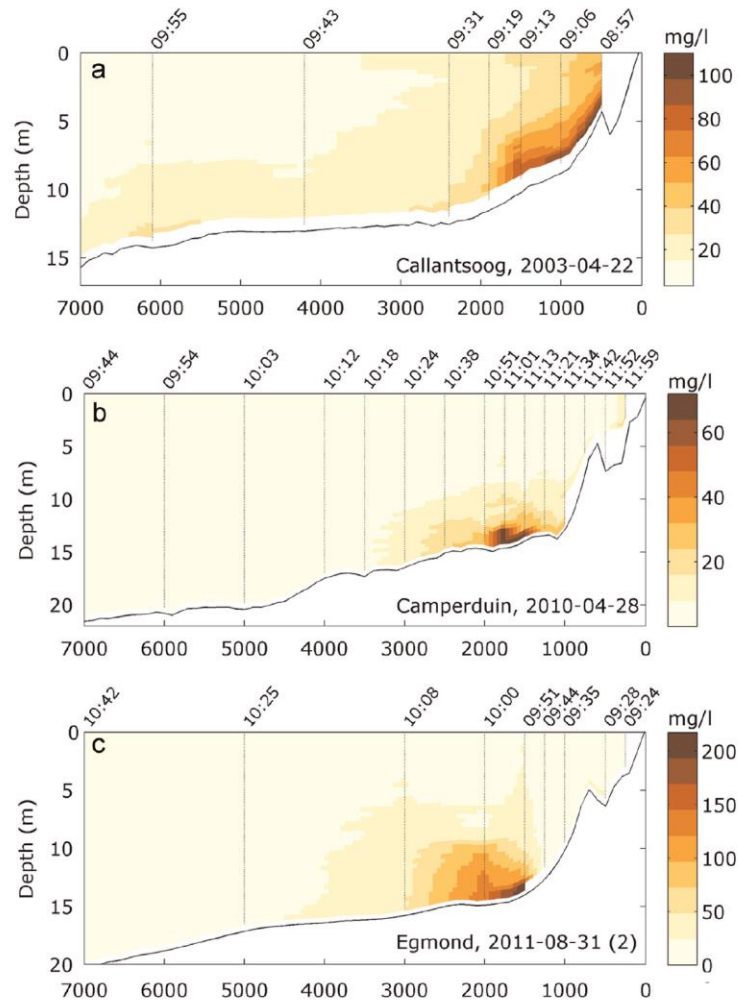

Invloed van de Rijn

- Brak en zout water in de kustzone
- Verschillen in dichtheid van water
- Zoet en brak water “drijft” op zout water en stroomt naar noorden

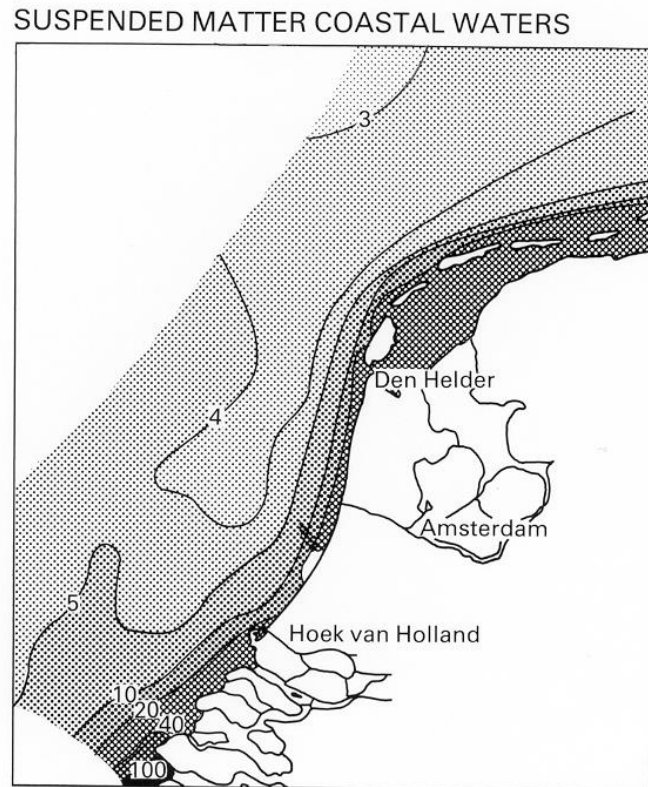
Slibtransport in de Nederlandse kustzone

Bron: van der Hout et al, 2015

De Nederlandse “kustrivier” en het transport van slib

De import van slib in de Waddenzee via zeegaten

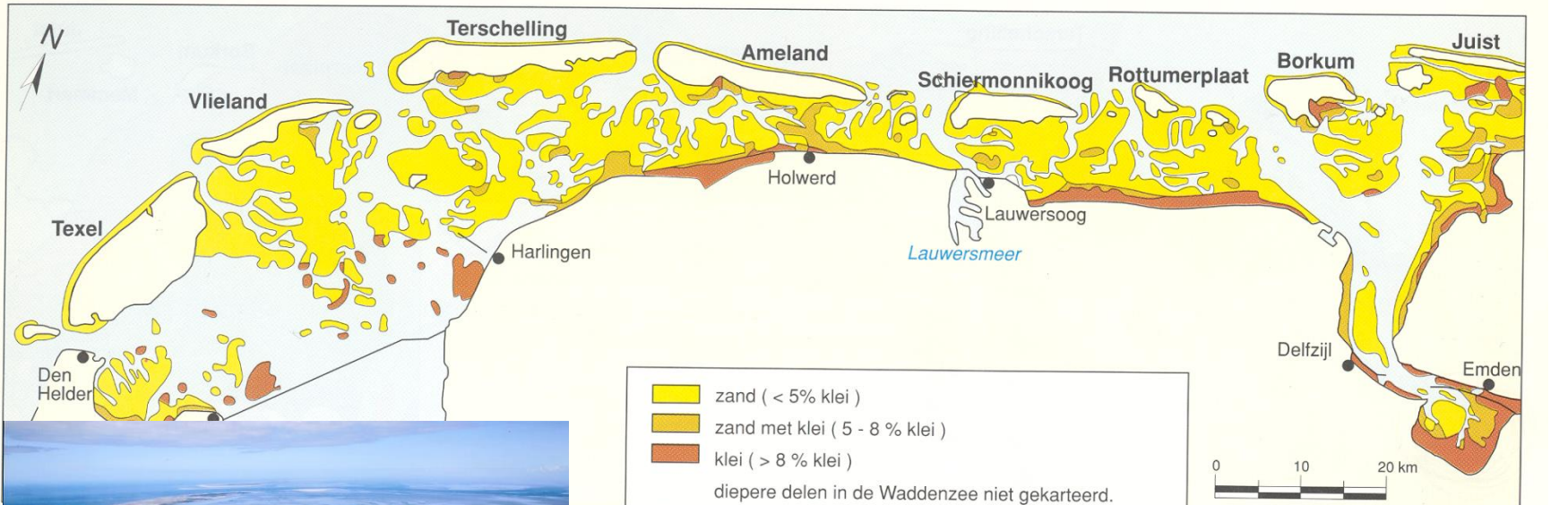

Verdeling van zand en slib in de bodem van de Waddenzee

RWS-Wadatlas

BODEM

kaart 23

Import van slib in de Waddenzee

Processen en mechanismen

- Invloed van de getijstroom
  - *afname in landwaartse richting*
  - *verschil sterkte en duur vloed- en ebstroom*
- Vlokvorming slib en bezinken
- Consolidatie en compactie
- Slib als cohesief sediment
- “Filterfeeders” en biodepositie (mosselen)
- Invangen sediment vegetatie: kwelders

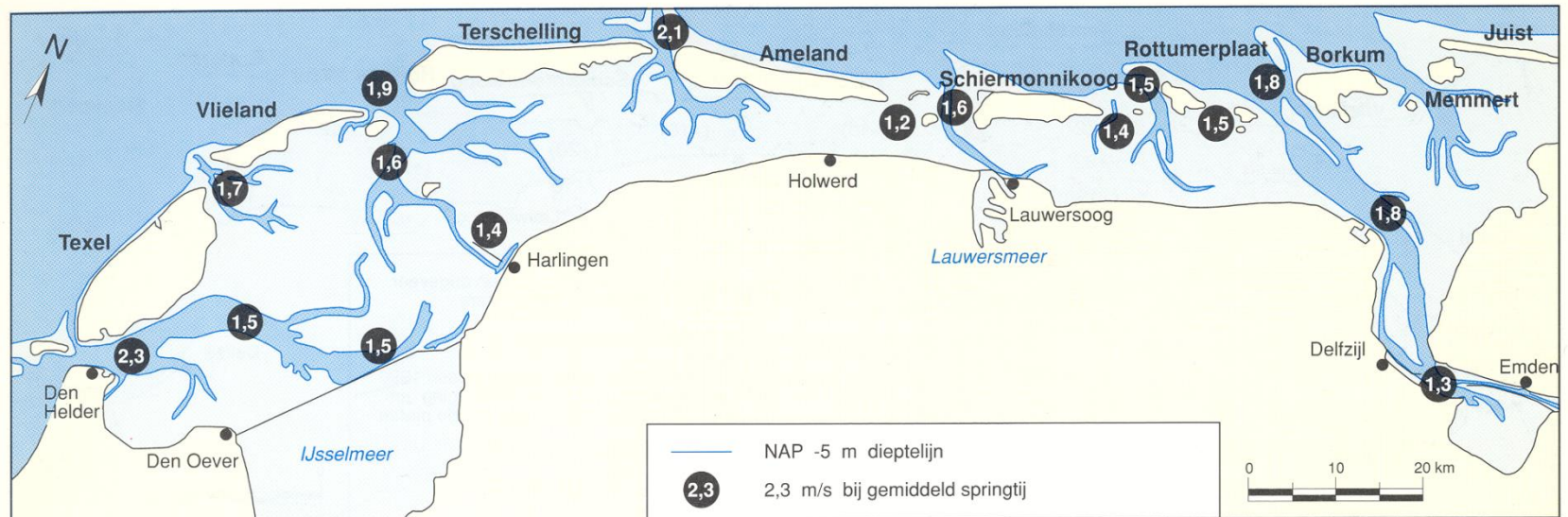

Afname stroomsnelheid door geulen en over platen

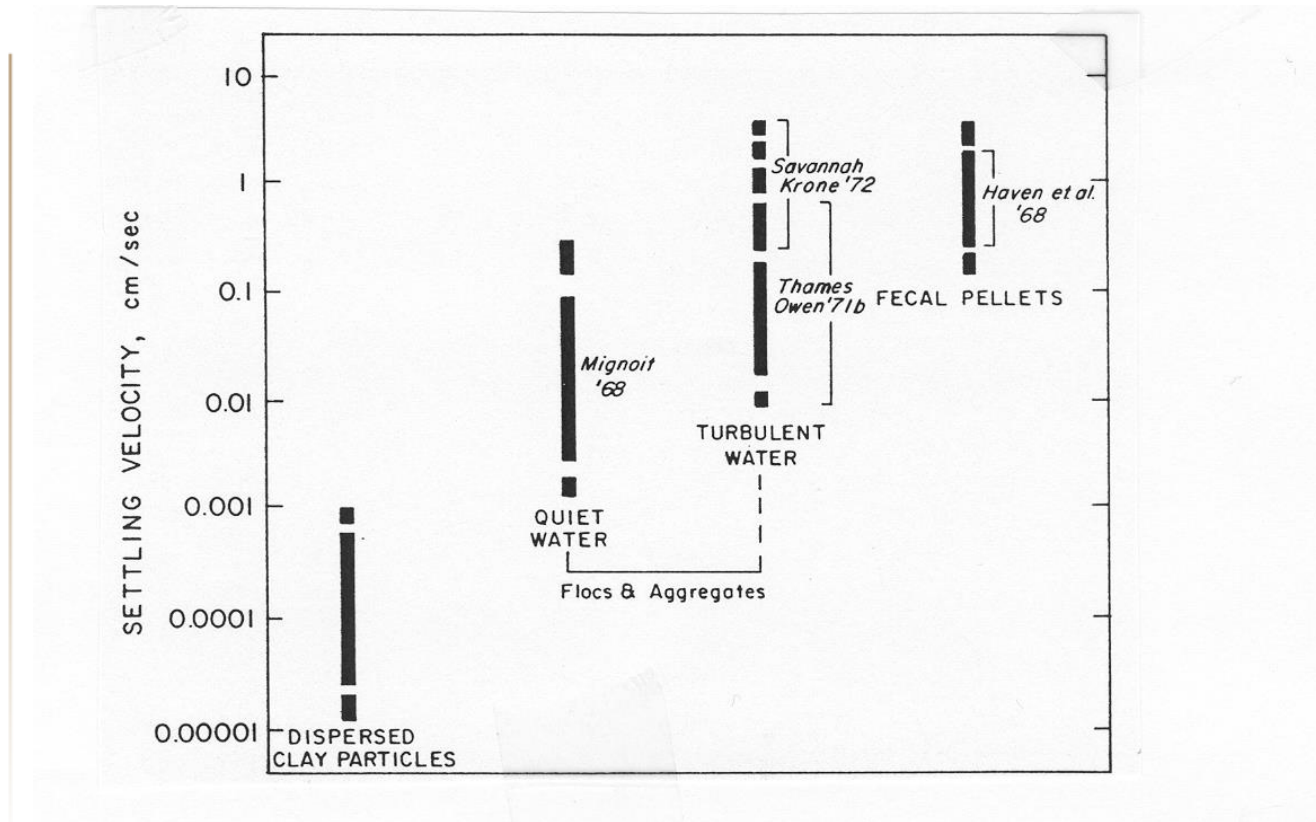
RWS-Wadatlas

MAXIMALE STROOMSNELHEID EN GEULPROFIEL

kaart 11

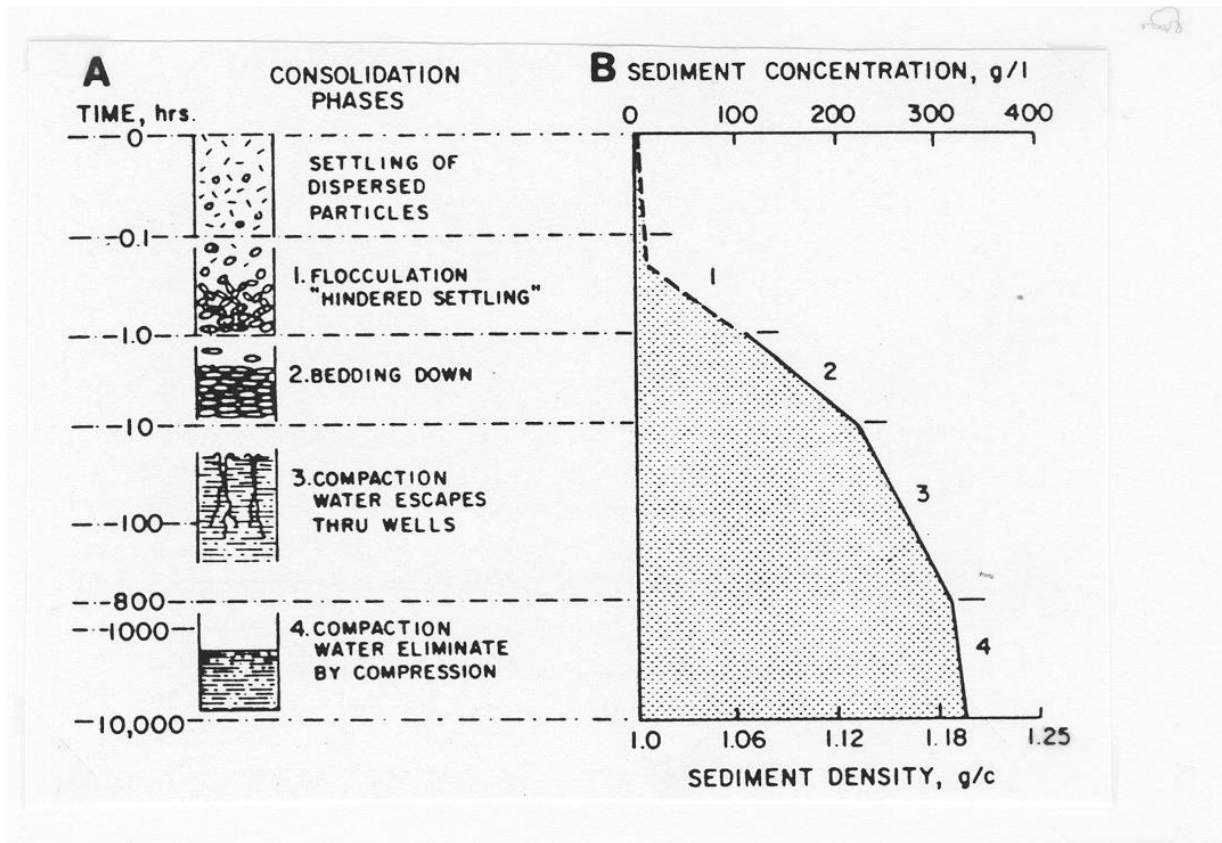

Bezinksnelheid van slibdeeltjes door vlokvorming

» slibvlokken worden groter

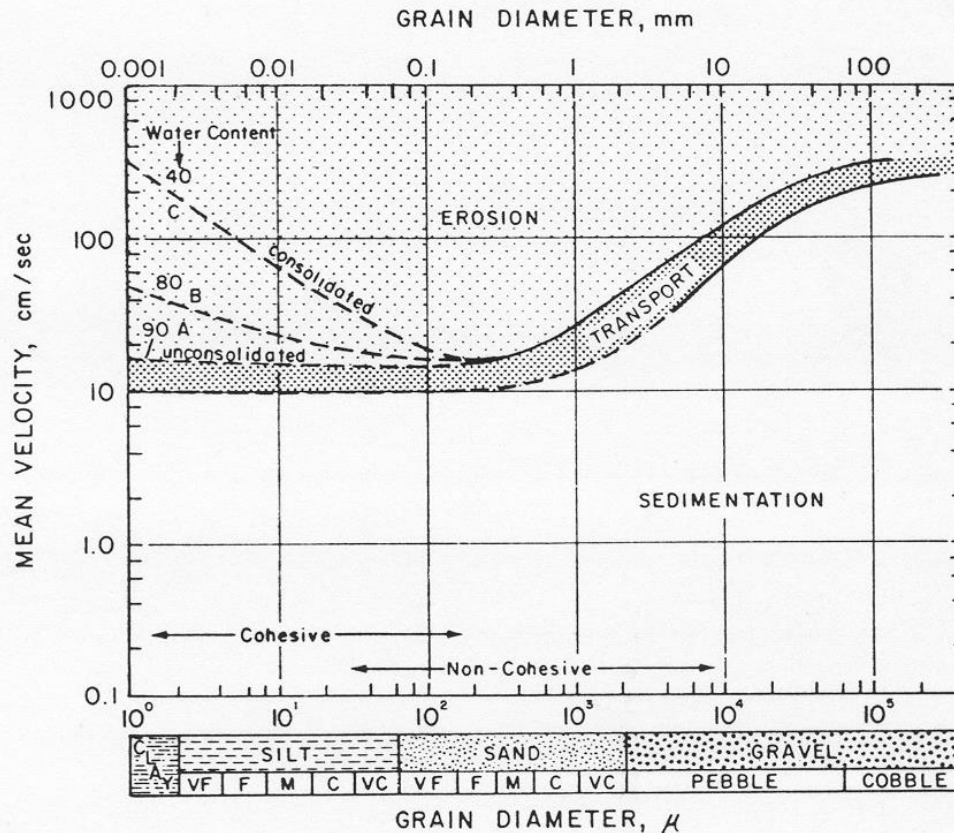
Consolidatie en compactie van sediment: beperking van erosie

Invloed van consolidatie op erosie van slib – cohesieve krachten

Stroomsnelheid

Korrelgrootte

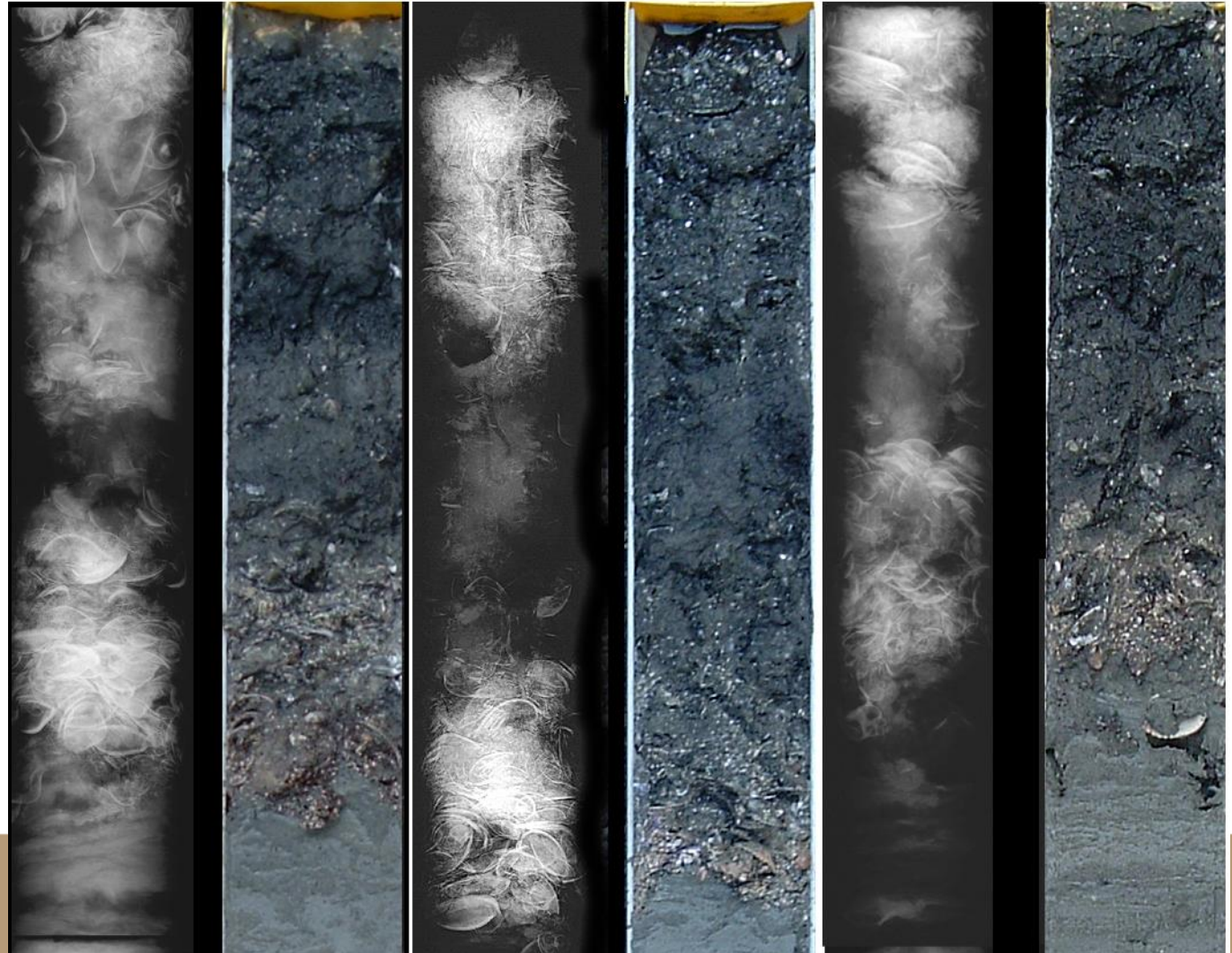
Mosselbanken, “filterfeeders” en slibafzetting

Mosselbanken en Accumulatie van slib

Boorkernen: foto's en X-ray opnamen

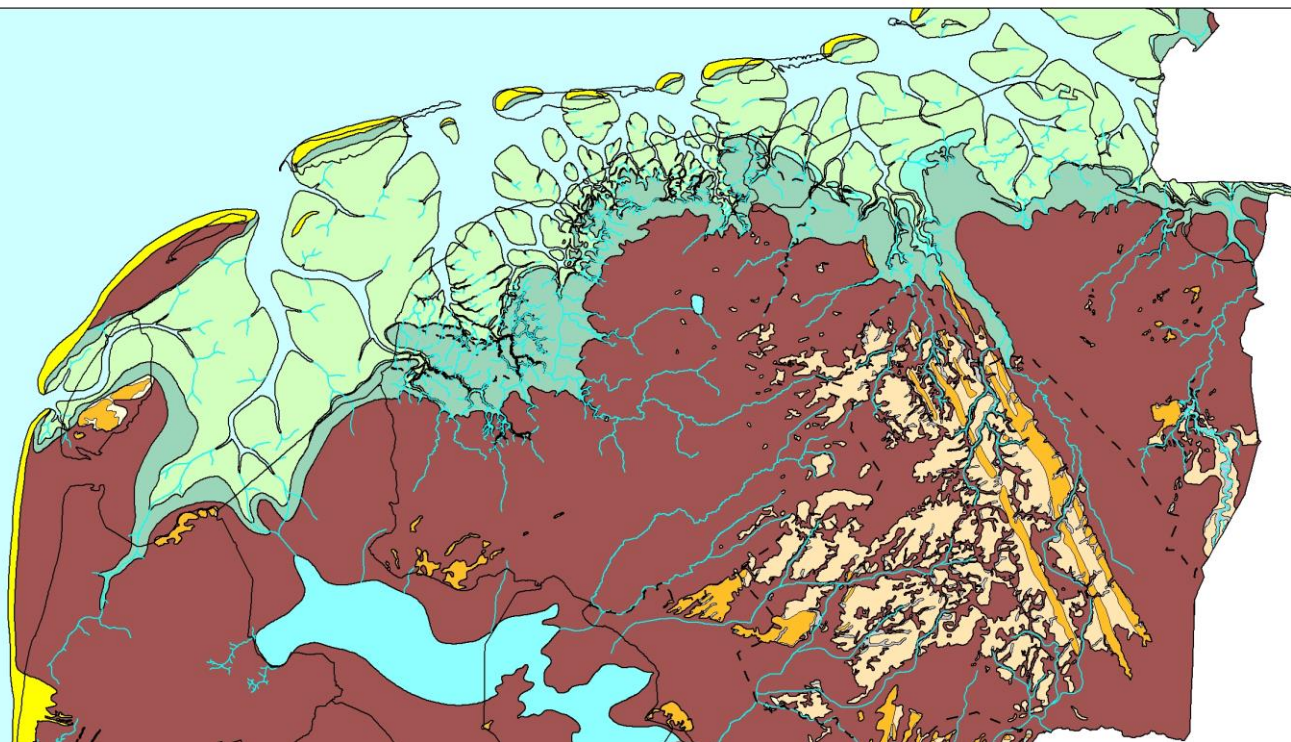
Afzetting van slib aan randen Waddenzee Slikken en Kwelders

Slufter, Texel

Geologische reconstructie Nederlandse Waddenkust (500 v. Chr.)

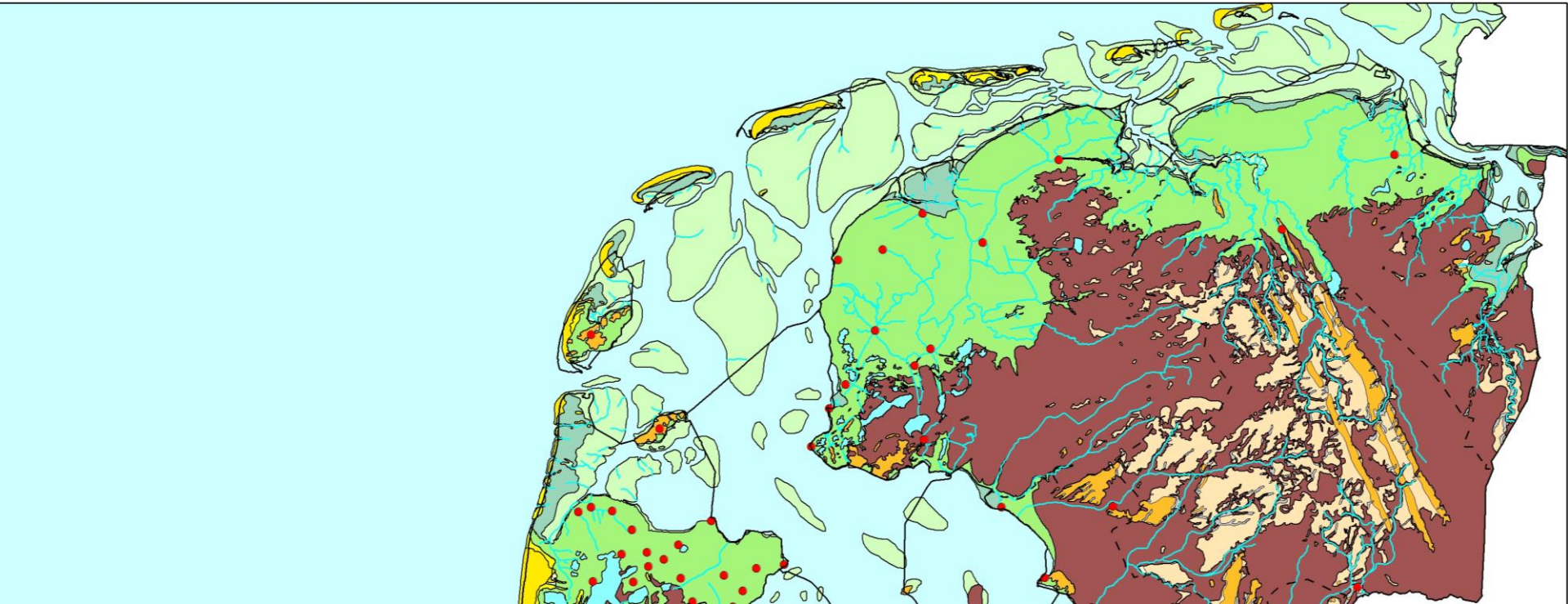
500 v. Chr.

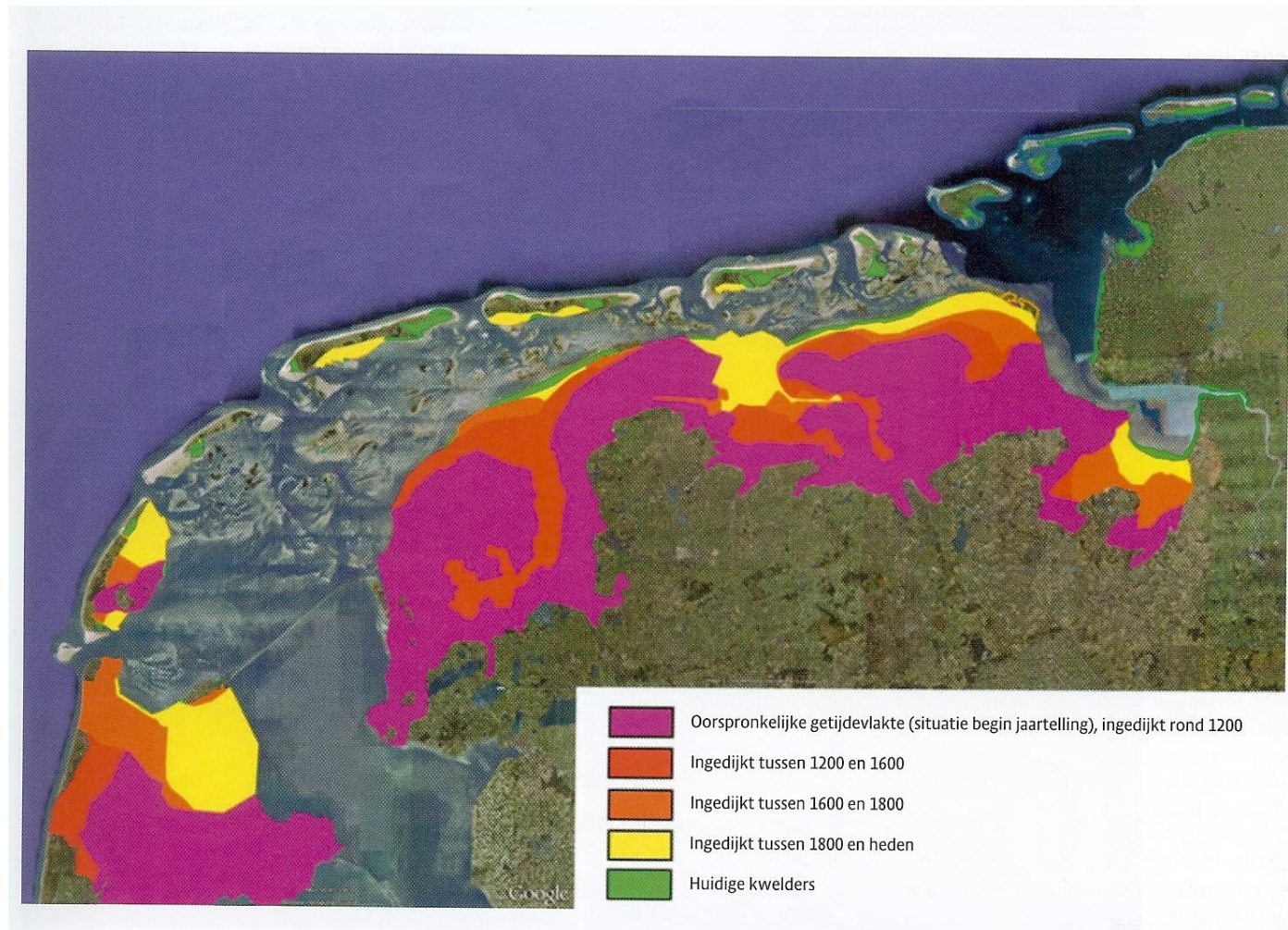
Geologische reconstructie Nederlandse Waddenkust (1500 na Chr.)

1500 n. Chr.

Geschiedenis van landaanwinning en bedijking

Landaanwinning en bedijking

De rol van slib in de Waddenzee

- **Aanvoer van voedingsstoffen voor schelpdieren en vastleggen van substraat (“filter feeders”); belang voor het ecosysteem en de voedselketen**
- **Ontwikkeling van kustgebieden**
  - Slikken en kwelders
  - Land aanwinningswerken
- **Slib als grondstof: klei rijperij (Eems-Dollard estuarium)**
- **Slib als brandstof: MUDWELL !**

MUDWELL: slib als bron van licht !

- Slib bevat micro-organismen
- Metabolisme micro-organismen - uitscheiden elektronen
- Opvangen elektronen met electrode
- Spanningsverschil resulteert in elektrische stroom
- Stroom kan worden gebruikt voor verlichting

